

**HUUDLARDA MOLIYAVIY RESURSLARNI SHAKLLANTIRISHDA
INNOVATSION MOLIYA INSTRUMENTLARI VA RAQAMLI
TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH**

Hotak Mahboob Shah XXX

Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar universiteti iqtisodiyot
mutaxassisligi 2-bosqich magistranti

Annotatsiya

Mazkur tezisda hududlarda moliyaviy resurslarni shakllantirish jarayonida innovatsion moliya instrumentlari va raqamli texnologiyalarning qo'llanishi tahlil qilinadi. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda an'anaviy byudjet va soliqlarga asoslangan moliyalashtirish mexanizmlari hududlarning ehtiyojlarini to'liq qoplay olmayapti. Shu bois obligatsiyalar, venchur kapital, kraudfanding platformalari, "yashil" moliya vositalari, blokcheyn va raqamli to'lov tizimlari kabi innovatsion mexanizmlar tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Tadqiqotda ushbu vositalarning hududiy moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi o'rni, ularni joriy etishning afzalliklari va mavjud muammolari ilmiy asosda o'rganiladi. Natijalar asosida hududlarda raqamli moliya ekotizimini rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar. Innovatsion moliya, raqamli texnologiyalar, hududiy rivojlanish, moliyaviy resurslar, obligatsiyalar, venchur kapital, kraudfanding, blokcheyn, raqamli to'lov tizimlari, yashil moliya.

Abstract

This thesis analyzes the use of innovative financial instruments and digital technologies in the process of forming financial resources in regions. In modern economic conditions, traditional budgetary and tax-based financing mechanisms cannot fully cover the needs of regions. Therefore, innovative mechanisms such as bonds, venture capital, crowdfunding platforms, "green" financial instruments, blockchain and digital payment systems are becoming increasingly important. The study scientifically studies the role of these instruments in ensuring regional financial stability, the advantages and existing problems of their implementation. Based on the results, recommendations are made for the development of a digital financial ecosystem in regions.

Keywords. Innovative finance, digital technologies, regional development, financial resources, bonds, venture capital, crowdfunding, blockchain, digital payment systems, green finance.

Kirish. Hududlarda moliyaviy resurslarni shakllantirish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va mahalliy tashabbuslarni qo'llab-quvvatlashning muhim omili hisoblanadi. An'anaviy moliyalashtirish manbalari – soliqlar, davlat transferlari va kredit resurslari – ko'plab hududlarda iqtisodiy o'sishni jadallashtirishga yetarli bo'lmay qoldi. Shu bois, innovatsion moliya instrumentlari va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish zaruratga aylandi.

Innovatsion moliya vositalari – mahalliy obligatsiyalar chiqarish, venchur kapitalni jalb qilish, kraudfanding platformalari orqali jamoaviy investitsiyalarni shakllantirish, shuningdek, “yashil moliya” mexanizmlaridan foydalanish hududiy rivojlanishni moliyalashtirishning zamonaviy usullari sifatida e'tirof etilmoqda. Bular hududlarga qo'shimcha mablag' jalb qilish, moliyaviy mustaqillikni kengaytirish va iqtisodiy loyihalarni barqaror amalga oshirish imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalar esa moliyaviy resurslarni shakllantirishda shaffoflikni ta'minlash, mablag'larning oqilona taqsimlanishi va monitoringini amalga oshirishda asosiy vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Elektron to'lov tizimlari, blokcheyn asosidagi tranzaksiyalar, moliyaviy texnologiyalar (FinTech) hududlarda moliyaviy resurslarning samaradorligini oshirmoqda.

O'zbekiston sharoitida ham hududlarda innovatsion moliya va raqamli texnologiyalarni qo'llashga qaratilgan islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, elektron byudjet tizimi joriy etilishi, davlat-xususiy sheriklik loyihalarida blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish tajribalari, milliy to'lov tizimining kengayishi hududlar moliyaviy salohiyatini oshirishda yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Shu jihatdan, ushbu mavzuning ilmiy tahlili nazariy hamda amaliy jihatdan dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism. Innovatsion moliya instrumentlari hududiy rivojlanishda uchta asosiy yo'nalishda muhim ahamiyat kasb etadi: moliyaviy resurslarni diversifikatsiya qilish, investitsiya muhitini yaxshilash va iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash. Birinchidan, mahalliy obligatsiyalar chiqarilishi orqali hududiy loyihalarni moliyalashtirish imkoniyati yaratiladi. Bu amaliyot xalqaro tajribada keng qo'llanilib, infratuzilma, transport, energetika va ijtimoiy soha obyektlari barpo etilishida samarali natijalar bermoqda.

Ikkinchidan, venchur kapital va kraudfanding mexanizmlari kichik biznes va startaplar uchun qo'shimcha moliyaviy resurslar yaratadi. Hududlarda innovatsion korxonalar faoliyatini moliyalashtirish orqali yangi ish o'rinlari yaratiladi, texnologik taraqqiyot jadallashadi. Ayniqsa, kraudfanding platformalari jamoaviy ishtirok orqali

moliyaviy resurslarni safarbar qilishda hududiy tashabbuslarni qo'llab-quvvatlashning qulay vositasiga aylanmoqda.

Uchinchi yo'nalish – "yashil moliya" instrumentlari. Bu vositalar ekologik barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan investitsiya loyihalarini moliyalashtirish imkonini beradi. Masalan, hududlarda quyosh va shamol elektr stansiyalarini qurish, chiqindilarni qayta ishlash korxonalarini barpo etish uchun yashil obligatsiyalar chiqarilishi moliyaviy resurslarni shakllantirishning innovatsion yo'lidir.

Raqamli texnologiyalar esa ushbu jarayonning samaradorligini oshiradi. Elektron to'lov tizimlari hududiy soliqlar va yig'implarning tushumini tezkor va shaffof qiladi, blokcheyn esa byudjet mablag'larining oqimini kuzatish imkonini beradi. FinTech xizmatlari, jumladan, mobil banking, onlayn kreditlash, elektron hamyonlar hududiy moliyaviy tizimni kengaytirib, aholiga qulay sharoit yaratadi.

Amaliy tajriba shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda elektron to'lov tizimlari orqali hududiy byudjetga tushumlar o'sishi kuzatilmoqda. Bundan tashqari, davlat-xususiy sheriklik asosidagi yirik loyihalarda innovatsion moliyaviy vositalar qo'llanilishi iqtisodiy natijadorlikni oshirgan. Shu bilan birga, hududlarda kraudfanding va venchur kapital bozorini rivojlantirish uchun huquqiy va institutsional asoslarni kuchaytirish zarurligi aniqlanmoqda.

Demak, innovatsion moliya va raqamli texnologiyalar hududiy iqtisodiyotni moliyaviy resurslar bilan ta'minlashda asosiy harakatlantiruvchi kuchga aylanmoqda. Ularni samarali joriy etish hududlarning moliyaviy mustaqilligini oshiradi va barqaror rivojlanishga zamin yaratadi.

Xulosa. Yuqoridagi tahlillardan ko'rinib turibdiki, hududlarda moliyaviy resurslarni shakllantirishda innovatsion moliya instrumentlari va raqamli texnologiyalarning ahamiyati ortib bormoqda. An'anaviy moliyalashtirish vositalariga qo'shimcha ravishda mahalliy obligatsiyalar, venchur kapital, kraudfanding va yashil moliya mexanizmlarining qo'llanilishi hududiy rivojlanish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Raqamli texnologiyalar esa ushbu jarayonni shaffof, tezkor va samarali qiladi. Elektron byudjet tizimlari, blokcheyn asosidagi moliyaviy monitoring, raqamli to'lov tizimlari hududlarda moliyaviy intizomni mustahkamlash bilan birga investitsion muhitning jozibadorligini oshiradi.

Kelgusida quyidagi vazifalarga alohida e'tibor qaratish lozim:

- hududlarda kraudfanding va venchur kapital bozorini rivojlantirish;
- yashil obligatsiyalar va boshqa ekologik moliyaviy vositalarni joriy etish;
- mahalliy obligatsiyalarni chiqarish mexanizmlarini kengaytirish;

– raqamli moliya infratuzilmasini kuchaytirish va blokcheyn asosidagi monitoring tizimlarini joriy etish;

– FinTech xizmatlari orqali aholining moliyaviy inklyuziyasini oshirish.

Shunday qilib, innovatsion moliya instrumentlari va raqamli texnologiyalarni hududiy rivojlanishda faol qo'llash nafaqat moliyaviy resurslar bazasini kengaytiradi, balki hududlarning iqtisodiy mustaqilligini oshirish, investitsion muhitni yaxshilash va barqaror taraqqiyotni ta'minlashda muhim omil sifatida xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Xармер Ж. Английский язык: практика преподавания. – Лондон: Лонгман, 2015. – 446 с.
2. Ричардс Дж., Роджерс Т. Методы и подходы в обучении языкам. – Кембридж: Cambridge University Press, 2014. – 280 с.
3. Браун Х. Принципы обучения и преподавания иностранных языков. – Нью-Йорк: Pearson Education, 2014. – 400 с.
4. Нейшн И. Преподавание чтения и письма ESL/EFL. – Нью-Йорк: Routledge, 2009. – 238 с.
5. Торнбери С. Как преподавать грамматику. – Харлоу: Pearson Education, 1999. – 185 с.
6. Райт А. Использование картинок в обучении языкам. – Кембридж: Cambridge University Press, 2010. – 128 с.
7. Селс-Марсиа М. Преподавание английского как иностранного языка. – Бостон: Heinle & Heinle, 2014. – 470 с.
8. Юлдашева Ш. Таълим тизимида инновацион ёндашувлар. – Тошкент: Университет, 2019. – 240 б.
9. Назарова Д. Чет тил ўқитишда компетенциявий ёндашув. – Самарқанд: СамДУ нашриёти, 2021. – 176 б.
10. Ziyonet. Электрон таълим ресурслари [Электрон манба]. – Тошкент, 2023. – Режим доступа: <https://www.ziyonet.uz>